

Lausunto luonnoksesta oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite: VN/1985/2020

Allianssi kiittää mahdollisuudesta lausua oppivelvollisuuden laajentamisesta ja siihen liittyvistä muista laeista. Nuorisoala pitää esityksen tavoitteita oikeina ja nuorten koulutukseen satsausta maamme tulevaisuuden tärkeimpänä kysymyksenä. Nuorisoalan yhteisenä tavoitteena on, että jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon, sillä pelkkä peruskoulun päättötodistus riittää enää harvaan työhön ja heikko koulutustaso ennustaa monia haasteita elämälle.

Oppivelvollisuuden ja maksuttoman koulutuksen laajentaminen vievät tätä tavoitetta eteenpäin, mutta eivät riitä yksinään ratkaisemaan koulutustason nostamisen ja koulutuksen keskeyttämisen haasteita. Uudistuksessa tulee huomioida erityisesti keskeyttämisvaarassa olevien nuorten tuen tarpeet.

Oppivelvollisuuden laajennus tulee toteuttaa huolellisesti ja toisen asteen maksuttomuus kestävästi. Allianssi tukee niitä toimia ja lainsäädäntöuudistuksia, joiden tavoitteena on tukea nuorten yksilöllisiä valintoja, lisätä tukea ja ohjausta koulutuksen nivelvaiheisiin ja varmistaa, että nuoret saavat laadukasta koulutusta.

Ohjausvastuut, tukipalvelut ja resurssit laajentuvassa oppivelvollisuudessa

Allianssi näkee, että keskeisintä oppivelvollisuuden laajenemisen positiivisten vaikutusten onnistumiseksi ovat muutokset ja lisäresursointi nuorten ohjauksessa ja tukemisessa. Kannatamme esitystä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien ohjausvelvoitteiden laajentamisesta, sillä vain saumattomalla ja hyvällä ohjauksella

varmistetaan, ettei oppivelvollisuuden laajennus ole mekaaninen muutos vaan tarjoaa nuorille nykyistä paremmat mahdollisuudet väistää syyt, joiden vuoksi opinnot useimmiten keskeytyvät ennen toisen asteen tutkinnon suorittamista. Erityisen tärkeänä Allianssi pitää, että oppivelvollisuuslaissa säädetään perusopetuksen jälkeisen nivelvaiheen ohjausvelvoitteista, jossa nuoren kotikunnan tehtävä on varmistaa että nuori saa jatko-opiskelupaikan. Ohjausvelvoitteiden laajentaminen vaatii lisää resursointia. Kannatamme, että kunnille ja koulutuksen järjestäjille korvataan uudet satsaukset täysimääräisenä. Lisäksi esitämme, että ohjauksesta säädetään edelleen nykyistä tarkemmin ja mitoitussuosituksista tehdää sitovia.

Lukuisilla peruskoulun päättävillä nuorilla on jatkossakin useampia haasteita, joiden käsittelyyn tarvitaan moniammatillista ohjausotetta ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tukea. Nuorten tarvitsemilla sosiaali- ja terveyspalveluilla sekä kuntoutuksella on merkittävä rooli nuorten opiskeluvalmiuksien vahvistamisessa ja koulutuksen läpäisyn tukemisessa. Nuorille suunnattuja matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja sekä psykososiaalisen tuen saatavuutta täytyy vahvistaa osana oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja.

Allianssi kiinnittää huomiota siihen, että moni syrjäytymisvaarassa oleva nuori saa arvokasta tukea opetuksen järjestäjien ohjauspalveluiden ulkopuolelta. Kuntien nuorisotyö, ohjaamot ja kolmannen sektorin nuorisotyö tarjoavat arvokkaita ohjauspalveluita syrjäytymisvaarassa olevien nuorten yksilölliseen tukeen ja ohjaukseen. Allianssi kannattaa oppivelvollisuuslaissa säädettyä velvoitetta kunnille nykyisten vapaaehtoisen nuorisotyön tehtävien sijaan. Manner-Suomen kunnista 94 prosenttia järjestää etsivää nuorisotyötä. Oppivelvollisuuden laajentuessa on tärkeää varmistaa, että nuoret kaikkialla saavat yhdenvertaisesti palveluita ja kunnat yhdenvertaisesti tukea keskeisten palveluiden järjestämiseen. Etsivän nuorisotyön vakiinnuttaminen kaikkiin kuntiin on tärkeä muutos.

Allianssi on eri mieltä arviosta, jonka mukaan etsivän nuorisotyön tehtävät vähenevät erityisesti perusopetuksen päättävien nuorten osalta opetuksen järjestäjien ohjausvelvoitteen säätämisen vuoksi. Moni etsivään nuorisotyöhön hakeutuva nuori, joilla kysymys on haasteista peruskoulun jälkeisen opiskelupaikan löytämisessä, tulee

saamaan riittävää ohjausta opetuksen järjestäjiltä. Etsivälle nuorisotyölle on jatkossakin ilmeinen tarve myös alle 18-vuotiaiden osalta. Allianssi katsoo että oppivelvollisuuden laajentuessa erityisesti kunnallisen nuorisotyön lisäresursoinnin tarpeen tulee myös näkyä budjettipäätöksissä. Opiskelupaikka ratkaisee vain osan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten hyvinvoinnin haasteista.

Oppivelvollisuuslaissa ei olla säätämässä, mikä kunnan viranomaisen tai viranhaltija vastaisi oppivelvollisuuslaissa säädetyistä tehtävistä. Allianssi näkee, että kuntien omien vahvuuksien ja arvioiden päälle rakentaminen on hyvä ratkaisu, mutta esittää, että ohjausveloitteen laadullista ja määrällistä tilaa tarkastellaan oppivelvollisuuslain käyttöönoton jälkeen. On mahdollista, että ohjaustehtäviä tulee jatkossa tarkentaa ja yhdenmukaistaa nuorten yhdenvertaisten palveluiden varmistamisen vuoksi. Allianssi katsoo, että seuraavassa vaiheessa tulee toteuttaa kattava valtakunnallinen opinto-ohjauksen kehittämisohjelma. Lisäksi Allianssi toivoo, että hallituskauden aikana tehtävä nuorisolain uudistaminen käynnistyy pian, jotta oppivelvollisuuslain muutoksia voidaan tarkastella myös nuorisolain uudistamisen yhteydessä.

Nuorille hyvä uudistus

Oppivelvollisuuden laajentuminen on olennaista toteuttaa nuorten omia opiskelualavalintoja tukien. Peruskoulun jälkeistä koulutusta on tarjolla maantieteellisesti epätasaisesti, mutta nuorten pitää pystyä sekä opiskelemaan kotikunnassaan että itse niin halutessaan muuttamaan toiselle opiskelupaikkakunnalle. Koulutuksen järjestäjien on hyödynnettävä myös etäopetusmenetelmiä. Tarvittaessa tulisi myös selvittää mahdollisuus etäopetuksen kirjaamisesta lakiin.

Kunta ei saa osoittaa nuorelle selvästi sopimatonta opiskelumuotoa ja -alaa, koska yleisimmät keskeyttämisen syyt liittyvät opiskelumotivaatioon ja alan kiinnostavuuteen. Allianssi edellyttää oppivelvollisuuden laajenemiselta myös nuorten tosiallisen valinnanvapauden laajenemista opiskelumuodon ja opiskelualan osalta.

Laadukas toisen asteen oppimäärä ja nivelvaiheen koulutus

Allianssi kannattaa perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen väliin sijoittuvien nivelvaiheen koulutusten yhdistämistä. Jotta oppivelvollisuuden nosto ei ole mekaaninen, vaan tarjoaa jokaiselle nuorelle valmiudet toisen asteen tutkinnon suorittamiseen, on valmiuksia antavaa koulutusta tarpeellista yhtenäistää valtakunnallisesti. Koulutusjärjestelmässä tarvitaan vahvistusta osallisuuteen, panostusta yhteisölliseen opiskeluhoitoon sekä työrauhaongelmien, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemistä. Opintojen keskeyttämisen syihin pitää puuttua oppivelvollisuuden laajennuksen jälkeenkin.

Suomalainen koulutusjärjestelmä on yksi maailman parhaista, mutta Pisa-tulokset ja useat tutkimukset osoittavat, että peruskoulujärjestelmä ei takaa yhdenvertaisia menestymisen mahdollisuuksia ja oppimistuloksia aikaisempien vuosikymmenten tapaan. Osaamiserot kasvavat monella eri taholla: tyttöjen ja poikien välillä, Itä- ja Länsi-Suomen välillä, hyvin toimeentulevien ja heikompiosaisien perheiden välillä. Samaan aikaan, kun koulutusjärjestelmä ei onnistu aikaisempaan tapaan tuottamaan yhdenvertaisia lähtökohtia nuoren ihmisen elämälle, on osaamisen ja koulutuksen rooli yhteiskunnassa ja työelämässä kasvanut.

Peruskoulun kesken jättäneitä nuoria oli lukuvuonna 2018-2019 yhteensä 443. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2018 loppuun mennessä 73% 15 vuotta täyttäneestä väestöstä oli suorittanut tutkinnon perusasteen jälkeen. Opinnot jäävät usein kesken, kun nuorella on puutteita perustaidoissa, kuten arjen- ja elämänhallinnassa sekä luku-, lasku- ja opiskelutaidoissa. Parhaat oppimistulokset ovat kouluissa, joka on riittävästi resursoitu ja joissa yhteishenki on hyvä, kiusaamista on vähän ja oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuutta ja hyvinvointia tuetaan. Allianssi toivoo, että oppivelvollisuuden laajentumisen toteutuksessa ja jatkoseurannassa kiinnitetään huomiota oppimiseröjen poistamiseen ja kouluissa viihtymisen parantamiseen edelleen.

Laadukas uudistus vaatii riittävät resurssit

Laajentunut oppivelvollisuus vaatii riittäviä resursseja ja valtion täysimääräiset korvaukset kunnille ja koulutuksen järjestäjille, jotta laajennus ei toteudu opiskelijoiden

tukipalveluiden tai ryhmäkokojen ja kurssivalikoiman kustannuksella. Allianssi kantaa huolta kuntien alati heikentyneestä taloustilanteesta ja koronakevään aiheuttamista taloudellisista rasitteista kuntien palveluiden järjestämisessä ja tulonmuodostuksessa. Tulevaisuudessa sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden suunnitellaan siirtyvän maakuntien järjestettäväksi, jonka jälkeen kasvatus- ja sivistyspalvelut muodostavat suurimman osan kuntien menoista. Oppivelvollisuuden laajenemisen kustannusten täysi kattaminen valtion rahoituksella on tässä tulevaisuuden tilanteessa olennaista, jotta koulutuksen laatua ei jouduta heikentämään.

Maksuton toinen aste

Allianssi kannattaa esitystä nykyistä laajemmasta maksuttomuudesta toisen asteen koulutuksessa. Nuorisoalan tavoitteena on, etteivät opiskeluun liittyvät maksut muodostu kenellekään opiskelun esteeksi. Maksuttomuuden laajennus toteutuu nuorten kannalta yhdenvertaisesti, kun toisen asteen tutkinnon suorittaminen on maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jona nuori täyttää 20 vuotta.

Opintososiaaliset etuudet ja toimeentulo

Allianssin mielestä lakiesityksessä ei ole arvioitu riittävästi muutosten vaikutuksia opiskelijoiden ja taloudelliseen asemaan opintososiaaliin etuuksiin liittyvien muutosten osalta.

Opintotuki tulee ulottaa kaikille toisen asteen opiskelijoille ja asumistukioikeus laajentaa kaikille itsenäisesti asuville toisen asteen opiskelijoille. Alle 18-vuotiailta poistuu esityksessä oikeus työttömyystukeen. Pidämme tarpeellisena, että opintotuen ja työttömyyspäivärahan ulkopuolelle oppivelvollisuuden piiristä putoavat nuoret ovat jonkin etuusjärjestelmän piirissä.

Uudistuksen onnistuminen arviointi ja jatkoseuranta

Allianssia kiinnostaa nähdä perusteellisia vaikutusarvioita ja seurantaa oppivelvollisuuden toteutumisesta. Muutos on periaatteellisesti ja toiminnallisesti suuri

ja nuorisoala toivoo, että toteutumisessa seurataan vaikutuksia nuorten yhdenvertaisen koulutuksen saavutettavuuden, opetuksen laadun ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta. Toisella asteella on tehty vastikään laaja reformi ja yhteisvaikutusten seuraaminen ja löydettäviin ongelmakohtiin tarttuminen on tärkeää. Lisäksi oppivelvollisuuden laajentamisen aikataulu on erittäin tiivis.

Allianssi haluaa olla mukana kehittämässä koulutusjärjestelmää jatkuvan seurannan periaatteella, sillä yhteisenä tavoitteena nuorisoalalla on, että Suomen nuoret voivat hyvin, jokainen suorittaa toisen asteen oppimäärän ja osaamistaso saadaan nousuun.

Lausunnon keskeinen sisältö

- **Oppivelvollisuuslaissa tulee säätää perusopetuksen jälkeisen nivelvaiheen ohjausvelvoitteista ja kuntien tehtävistä nuorten jatko-opintopaikan varmistamiseksi.** Ohjausvelvoitteiden laajentaminen vaatii **lisää resursointia ohjaukseen ja nuorten tukipalveluihin.** Kunnille ja koulutuksen järjestäjille tulee korvata uudet velvoitteet täysimääräisenä. Lisäksi esitämme, että **ohjauksesta säädetään edelleen nykyistä tarkemmin ja mitoitussuosituksista tehdä sitovia.**
- Moni syrjäytymisvaarassa oleva nuori saa tukea opetuksen järjestäjien ohjauspalveluiden ulkopuolelta. Oppivelvollisuuslaissa tulee säätää ja velvoittaa kuntia järjestämään nuorisotyötä nykyisten vapaaehtoisen nuorisotyön tehtävien sijaan.
- Allianssi ei näe, että etsivän nuorisotyön tehtävät vähenisivät perusopetuksen päättävien nuorten osalta opetuksen järjestäjien ohjausvelvoitteen säätämisen vuoksi. **Etsivän nuorisotyön resursseista ja toiminnasta tulee edelleen pitää huolta.**
- Oppivelvollisuuden laajentuessa, **tulee kunnioittaa nuoren omia valintoja.**
- Allianssi **kannattaa nivelvaiheen koulutusten yhdistämistä.**
- Oppivelvollisuuden laajentumisen toteutuksessa ja jatkoseurannassa **tulee kiinnittää huomiota oppimiserojen poistamiseen ja kouluissa viihtymisen parantamiseen.**

- Allianssi **kannattaa esitystä nykyistä laajemmasta maksuttomuudesta toisen asteen koulutuksessa**. Maksuttomuus toteutuu nuorten kannalta yhdenvertaisesti, kun toisen asteen tutkinnon suorittaminen on maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jona nuori täyttää 20 vuotta.
- Allianssin mielestä **lakiesityksessä ei ole arvioitu riittävästi muutosten vaikutuksia opiskelijoiden ja taloudelliseen asemaan opintososiaalisiin etuuksiin liittyvien muutosten osalta**.
- **Opintotuki tulee ulottaa kaikille toisen asteen opiskelijoille ja asumistukioikeus laajentaa kaikille itsenäisesti asuville toisen asteen opiskelijoille**. Pidämme tarpeellisena, että opintotuen ja työttömyyspäivärahan ulkopuolelle putoavat nuoret ovat jonkin etuusjärjestelmän piirissä.
- Seuraavassa vaiheessa tulisi toteuttaa **valtakunnallinen opinto-ohjauksen kehittämisohjelma**. Lisäksi Allianssi toivoo, että hallituskauden aikana tehtävä **nuorisolain uudistaminen käynnistyy pian**, jotta oppivelvollisuuslain muutoksia voidaan tarkastella myös nuorisolain uudistamisessa.
- Oppivelvollisuuden laajentumista tulee seurata ja arvioida uudistuksen vaikutuksia.

Helsingissä 15.6.2020

Elisa Gebhard
Puheenjohtaja

Anna Munsterhjelm
Toiminnanjohtaja

Suomen nuorisolan kattojärjestö Allianssi ry

Lisätiedot:

*Katja Asikainen, vaikuttamisen asiantuntija
p.044 31 41 324*